

**UNIVERZA NA PRIMORSKEM
PEDAGOŠKA FAKULTETA**

**DIPLOMSKA NALOGA
URŠKA BRATUŠA**

KOPER 2021

**UNIVERZA NA PRIMORSKEM
PEDAGOŠKA FAKULTETA**

**Visokošolski strokovni študijski program
prve stopnje Predšolska vzgoja**

Diplomska naloga

**USTVARJANJE LUTK IZ ODPADNE EMBALAŽE
KOT PRISPEVEK K OKOLJSKI VZGOJI**

Urška Bratuša

Koper 2021

Mentorica:

izr. prof. Jelena Sitar Cvetko

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici izr. prof. Jeleni Sitar Cvetko za ves trud in potrpežljivost, strokovno mnenje in nasvete v času nastajanja diplomske naloge. Še posebej se zahvaljujem vzgojiteljici Tamari Krulec, ki mi je med projektom stala ob strani z različnimi nasveti in spodbudnimi besedami.

Posebna zahvala gre moji družini, partnerju in otrokom, ki so vedno verjeli vame in me na tej poti spodbujali, mi pomagali in me spremljali od samega začetka in do konca. Za to sem vam iskreno zahvaljujem!

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Urška Bratuša, študentka visokošolskega strokovnega študijskega programa prve stopnje Predšolska vzgoja,

izjavljam,

da je diplomska naloga z naslovom Ustvarjanje lutk iz odpadne embalaže kot prispevek k okoljski vzgoji

- rezultat lastnega raziskovalnega dela,
- so rezultati korektno navedeni in
- nisem kršila pravic intelektualne lastnine drugih.

Podpis:

V Kopru, dne

IZVLEČEK

Diplomsko naloga z naslovom Ustvarjanje lutk iz odpadne embalaže kot prispevek k okoljski vzgoji predstavi vzgojno delo v skupini otrok, starih 3–6 let.

Teoretični del diplomske naloge opisuje pomen okoljske vzgoje v vrtcu, odpadno embalažo in njeno uporabo v vrtcu ter lutke in izdelavo lutk iz odpadne embalaže.

Praktični del diplomske naloge smo izvedli sistematično. Najprej smo se z otroki pogovorili o pomenu okoljske vzgoje, o zbiranju in ločevanju odpadkov in o odpadnem materialu, ki ga lahko za ustvarjanje uporabimo v vrtcu. Nato smo za otroke pripravili tri tedenske dejavnosti, s katerimi so spoznali odpadni material (karton, plastiko, les), se z njim lahko prosto igrali in iz njega izdelali lutke (senčne, marionete in namizne lutke). Na koncu so otroci tudi zaigrali kratko igro po literarni predlogi Palčič avtorice Julie Donaldson.

Ves čas procesa smo lahko opazovali zanimanje in veselje otrok ob izdelavi lutk iz odpadnega materiala. Otroci so spoznali in izdelali tri vrste lutk (senčne, marionete, namizne lutke). Med seboj so si pomagali, sodelovali, se opominjali ter samostojno izdelali in odigrali kratko igro.

Ključne besede: okoljska vzgoja, odpadna embalaža, odpadni material, lutke, kratka igra.

ABSTRACT

Creating puppets from packaging waste as a contribution to environmental education

The diploma thesis entitled Creating dolls from packaging waste as a contribution to environmental education is an educational work in a group of children aged 3-6 years.

The theoretical part of the diploma thesis describes the importance of environmental education in kindergarten, packaging waste and its use in kindergarten and dolls and the production of puppets from packaging waste.

In the practical part of the diploma thesis we performed it systematically. We first talked to the children about the importance of environmental education, about the collection and separation of waste, and about the waste material that can be used to create in kindergarten. Then we prepared three weekly activities for the children, with which the children got to know the waste material (cardboard, plastic, wood), played with them freely and made puppets (shadow, puppets and table puppets) from the waste material. In the end, the children also played a short game, based on the literary proposal of Palčič by Julie Donaldson.

Throughout the process, the interest and joy of the children in making puppets from waste material was reflected. The children learned about and made three different puppet techniques (shadow, puppets, table puppets). The children helped each other, cooperated, reminded each other and independently made and played a short game.

Key words: environmental education, packaging waste, waste material, puppets, short game.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
2	TEORETIČEN DEL	2
2.1	Pomen okoljske vzgoje v vrtcu	2
2.1.1	Cilji okoljske vzgoje v vrtcu	2
2.1.2	Naloge okoljske vzgoje v vrtcu	4
2.1.3	Učenje okoljske vzgoje v vrtcu	4
2.1.4	Okoljska vzgoja v Kurikulumu za vrtce	5
2.2	Klasifikacija in vrste odpadkov	6
2.2.1	Zbiranje in ločevanje odpadkov	6
2.2.2	Odpadni material/embalaža in njena uporaba v vrtcu	7
2.3	Lutke in njihov pomen	8
2.3.1	Uporaba lutk	8
2.3.2	Lutka in vzgojitelj	9
2.3.3	Metode dela z lutkami	10
2.3.4	Tehnike lutk	12
2.4	Lutke in odpadni material	17
2.4.1	Odpadni material za izdelavo lutk	18
2.4.2	Lutke iz odpadne embalaže	18
3	PRAKTIČNI DEL	20
3.1	Problem, namen, cilji	20
3.1.1	Problem	20
3.1.2	Namen	20
3.1.3	Cilji	20
3.2	Načrt	21
3.3	Izvedba treh tedenskih priprav	22
3.3.1	Tedenska priprava 1	22
3.3.2	Tedenska priprava 2	26
3.3.3	Tedenska priprava 3	28
3.4	Priprave z refleksijo	34
3.4.1	Priprava 1, Lutke iz kartona (senčne lutke)	34
3.4.2	Priprava 2, Lutke iz plastike (marionete)	36
3.4.3	Priprava 3, Lutke iz lesa (namizne lutke)	39
3.5	Razprava in evalvacija	42
4	SKLEPNE UGOTOVITVE	44
5	VIRI IN LITERATURA	46

KAZALO SLIK

Slika 1: Lutke na palici.....	12
Slika 2: Ročne lutke.....	13
Slika 3: Marionete	14
Slika 4: Ploske lutke	14
Slika 5: Senčne lutke.....	15
Slika 6: Mimične lutke.....	16
Slika 7: Telesne lutke	16
Slika 8: Predmet kot lutka.....	17
Slika 9: Zabojnika za odpadno embalažo v vrtcu	24
Slika 10: Igra Ločevanje odpadkov.....	25
Slika 11: Delovni list	25
Slika 12: Igra otrok z leseno odpadno embalažo	28
Slika 13: Otroci pripovedujejo zgodbo Palčič	31
Slika 14: Senčne lutke	32
Slika 15: Marionete.....	32
Slika 16: Namizne lutke	33
Slika 17: Vaja s senčnimi lutkami	33
Slika 18: Izdelava senčnih lutk	36
Slika 19: Izdelava marionet	39
Slika 20: Izdelava namiznih lutk.....	42

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Tedenska priprava 1	22
Preglednica 2: Tedenska priprava 2	26
Preglednica 3: Tedenska priprava 3	28
Preglednica 4: Priprava 1	34
Preglednica 5: Priprava 2	36
Preglednica 6: Priprava 3	39

1 UVOD

Okoljska vzgoja predšolskih otrok mora biti zasnovana na aktivnih učnih pristopih in reševanju preprostih vsakdanjih problemov. Pomembno je, da poteka v naravnem okolju, da so otroci lahko čim bolj aktivni, lahko kritično razmišljajo in razvijajo pozitivne vrednote do okolja.

Otroci spoznavajo, odkrivajo in doživljajo okolje z razumevanjem svojih lastnih miselnih sposobnosti in z osebnim razvojem. Neposreden stik z okoljem jim omogoča, da se zavedajo vrednosti in ranljivosti okolja ter razvijajo čut za skupno dobro in sočloveka.

Lutke nas že od nekdaj zanimajo in navdihujejo, pri predmetu »Lutke« pa smo se z njimi srečali na čisto drugačen način. Menimo, da otroke velikokrat prikrajšamo za to zanimivo izkušnjo, ki otrokom poleg zabave in ustvarjanja nudi še veliko drugega.

Lutka pritegne pozornost otrok. Mogoče ne vsaka lutka, se pa vedno najde lutka, ki otroke prepriča. Lutke so odličen pripomoček za odrasle in otroke. Odrasli jih uporabljamo za motivacijsko sredstvo, otroci pa se z njimi poistovetijo, jih razumejo, občudujejo itd.

Otrokom so v vrtcu za igro najpogostejše na voljo ročne lutke, zelo redko ali nikoli pa se v njihovih rokah ne znajdejo senčne lutke, marionete in namizne lutke, zato smo se odločili otrokom približati te manj pogoste vrste lutk. Zaradi tega, da bi s tem lahko prispevali še k okoljski vzgoji, pa so otroci lutke izdelali iz odpadne embalaže, in sicer iz kartona, plastike in lesa.

2 TEORETIČEN DEL

2.1 Pomen okoljske vzgoje v vrtcu

Čas, v katerem živimo, je poln hitrih sprememb in različnih izzivov. Iz vseh strani prihajajo pritiski, ki vplivajo na življenje ljudi, otrok, vplivajo na vsa živa bitja in na okolje, v katerem živimo. Že od nekdaj posegamo v okolje, z vsakim dnem ga spreminjamo, in sicer velikokrat tako, da ni dobro za okolje in posledično tudi za nas, ljudi. Ne zavedamo se, da si sami ustvarjamo okolje, v katerem bomo živeli, lahko pa veliko stvari spremenimo, da bo vsem lepše in boljše.

Vzgoja močno vpliva na naš odnos in vedenje o okolju. Začne se že zgodaj v predšolskem obdobju, doma, v vzgojno-izobraževalnih ustanovah in kasneje v življenju. Zelo pomembno je, da zelo zgodaj začnemo že najmlajše učiti odnosa do okolja, v katerem živimo, in narave. Okoljska vzgoja je vzgoja, ki pomaga pri iskanju poti za izboljšanje življenja ter varovati in izboljšati naravno okolje.

»Pri okoljski vzgoji se soočamo z že znanimi pedagoškim problemom, ki se nanaša na ugotavljanje razlik med pojmom vzgoja in izobraževanje.« (Lepičnik-Vodopivec, 2006, str. 40).

Pomembno je, da otroke že zelo zgodaj navajamo in učimo o odpadkih, ki jih je iz dneva v dan več in resno škodujejo vsem ljudem in našemu planetu. Otroka učimo, navajamo, da je pomembno, da svoje naravno okolje ohranja čisto. S tem spoznava, kako lahko sam ali skupaj z vrstniki, odraslimi prispeva k varovanju in ohranjanju naravnega okolja.

2.1.1 Cilji okoljske vzgoje v vrtcu

»Cilji okoljske vzgoje so večdimenzionalni in kompleksni in jih ni mogoče uresničiti naenkrat. Do njihove uresničitve prihaja postopno, s holističnim pristopom in ob uporabi tistih metod, ki poudarjajo aktivnost otroka.« (Lepičnik-Vodopivec, 2006, str. 69).

Če izhajamo iz splošnih ciljev okoljske vzgoje v vrtcih, je to predvsem razvoj občutljivosti otrok do okolja in področje razvoja učinkovitih strategij reševanja problemov. Mislimo predvsem na doživljanje, spoznavanje in vrednotenje okolja, saj se na osnovi teh pri otroku razvijajo določene spretnosti.

Lepičnik-Vodopivec (2006) meni, da mora otrok, da bi doživel, spoznav in vrednotil okolje:

- znati zaznavati z vsemi svojimi čutili,
- znati opazovati, poimenovati in opisati,

- znati primerjati ter ugotavljati skupne in različne značilnosti,
- znati urejati in meriti,
- znati klasificirati v skladu z ugotovljenimi skupnimi in različnimi značilnostmi,
- raziskovati in predvidevati,
- kritično vrednotiti dosežene rezultate in njihovo uporabo.

»V okoljski vzgoji se tesno povezujejo cilji s spoznavnega, čustveno-motivacijskega, vrednostnega in akcijsko-spretnostnega področja. Izhodiščni cilj spodbujanje pozitivnega čustvenega odnosa do narave je bolj v ospredju v predšolskem obdobju in zgodnjem šolskem obdobju, čeprav tudi pozneje ne bi smeli pozabiti nanj.« (Lepičnik-Vodopivec, 2008, str. 51).

Cilje pri okoljski vzgoji delimo na:

- kognitivnem področju: na osnovi Bloomove taksonomije ciljev so kategorije za to področje:
 - znanje,
 - razumevanje,
 - uporaba,
 - analiza,
 - sinteza,
 - evalvacija;
- socialnem področju: na osnovi Bloomovih in Kratochwohlovih klasifikacij socialnih ciljev določene kategorije delimo po naslednjih korakih:
 - sprejemanje,
 - reakcija,
 - usvojitev vrednot, vrednotenja,
 - organiziranost,
 - karakterizacija.

Uresničevanje navedenih ciljev je na eni strani povezano z značilnostmi razvoja otroka (emocionalnost, elastičnost, občutljivost in egocentričnost), na drugi strani pa z dejavniki, ki določajo kakovost in hitrost razvoja. Pomembno je, da se v vrtcu ustvarijo

takšni pogoji, v katerih otroci lahko samostojno ali v skupini razvijajo spretnosti opazovanja okolja z vsemi svojimi čutili (Lepičnik-Vodopivec, 2006).

Zavedamo se, da v vrtcu ni možno uresničiti vseh ciljev. Njihova realizacija je odvisna od stopnje razvoja posameznika in od številnih drugih dejavnikov, ki vplivajo na otroka in njegov razvoj (Lepičnik-Vodopivec, 2006).

V procesu okoljske vzgoje Lepičnik-Vodopivec (2006) izpostavlja, da je najpomembnejše negovanje moralne občutljivosti do okolja, pripravo potencialnega razvoja moralnega presojanja v zvezi z okoljem ter moralne motivacije in moralnega karakterja v odnosu do okolja. Temeljni cilj okoljske vzgoje v vrtcu je ljubezen do narave, ljubezen do sebe in soljudi.

2.1.2 Naloge okoljske vzgoje v vrtcu

Osnova pri določanju nalog okoljske vzgoje je vzeta iz Bronstrup-Rossbachove (1987) klasifikacije vzgojnih nalog, značilnih za vrtec. Te vzgojne naloge so vključene v večje število programov oziroma kurikulumov. Gre za deset nalog, ki so razdeljene v dve skupini, ki ustrezata temeljnima področjema razvoja otroka (Lepičnik-Vodopivec, 2006):

- kognitivno/spoznavno področje, njegove naloge so: razvoj govora, kreativnost, delovne sposobnosti, priprava na šolo in usmerjenost k svetu odraslih,
- socialno/emocionalno področje, njegove naloge so: sodelovanje, reševanje konfliktov, samoodločanje, samostojnost in ustvarjanje pozitivne slike o samem sebi.

2.1.3 Učenje okoljske vzgoje v vrtcu

V predšolskem obdobju naj bi bila okoljska vzgoja zasnovana predvsem na aktivnih učnih pristopih in reševanju preprostih vsakdanjih problemov, zato je pomembno, da poteka v naravnem okolju, da so otroci pri vsem čim bolj aktivni, da lahko kritično razmišljajo in s tem razvijajo pozitivne vrednote do okolja. Vzgoja v vrtcu se mora graditi na otrokovih zmožnostih tako, da otroka vodi k pridobivanju novih izkušenj, spoznanj in doživetij. S takim načinom otroku v ospredje postavlja smiselne probleme, ki vključujejo otrokovo aktivno učenje, in mu s tem hkrati omogoča izražanje, doživljanje in ga pri tem čustveno in socialno angažira (Lepičnik-Vodopivec, 2006).

Jeromel (2007) opisuje različne pristope za izvajanje okoljske vzgoje v vrtcu:

- Učenje z različnimi čutili (vid, sluh, vonj, tip, okus)

Otroško okolje je treba iz vrtca razširiti tudi na bližnjo okolico vrtca (park, igrišče, ogledi kmetij, gradbišč itd.). Pomembno je, da otrok poleg opazovanja pridobiva

neposredne izkušnje z okoljem. Svoje videnje, doživljanje, razumevanje pa nato izrazi z risanjem, pripovedovanjem, gibanjem, oblikovanjem, slikanjem, dramatizacijo, glasbo in besedami. S pomočjo vseh simboličnih predstavitev, ki zajemajo vsa področja, se postopoma razvija njegov kognitivni razvoj.

- Učenje s čustvi

Vzgojitelj mora paziti, da pri otroku ne razvija le strahu in zaskrbljenosti pred globalnim onesnaževanjem, ampak tudi čustva, spoštovanje, ljubezen in željo po ohranjanju čiste narave.

- Učenje z vrednotami

Vzgojitelj mora otroku omogočiti razvijanje zavedanja o ranljivosti in vrednosti okolja. Pri tem razvijamo občutek skrbnosti, varčnosti, obzirnosti, odgovornosti do soljudi, vseh živih bitij in prihodnosti.

- Učenje s socialno izkušnjo

Vzgojitelj mora otroke spodbujati k sodelovanju v različnih dejavnostih z vrstniki in odraslimi. Na ta način otrokom omogoči bogate socialne izkušnje. Okoljska vzgoja zato temelji na spoznanju, da je pomembno spremeniti odnos med človekom in naravo. Opozarjati mora na nujnost vzpostavitve uravnoveženega ekosistema. Vemo, da je človek sestavni del narave, ta pa vir življenja in ne le objekt našega izkoriščanja. Zavedati se moramo, da ljudje lahko živimo in razvijemo vse svoje sposobnosti le od harmoničnem sožitju z naravo (Lepičnik-Vodopivec, 2006).

2.1.4 Okoljska vzgoja v kurikulum za vrtce

Kurikulum v vrtcu je nacionalni dokument, ki je namenjen vzgojiteljem, pomočnikom vzgojitelja, ravnateljem in svetovalnim delavcem; to je dokument, ki ob rabi strokovne literature in priročnikov za vzgojitelje omogoča strokovno načrtovanje in kakovostno predšolsko vzgojo v vrtcu (Kurikulum za vrtce, 1999).

»V Kurikulu za vrtce so prepoznavna temeljna načela in cilji predšolske vzgoje, kot tudi spoznanja, da otrok dojema in razume svet celostno, da se razvija in uči v aktivni povezavi s svojim socialnim in fizičnim okoljem, da v vrtcu v interakciji z vrstniki in odraslimi razvija lastno družbenost in individualnost.« (Kurikulum za vrtce, 1999, str. 7).

Področje narave je v kurikulumu za predšolsko vzgojo opredeljeno kot posebno področje s poudarkom na aktivnem in dejavnem vključevanju otroka v okolje, v katerem živi, z nalogo ustvarjanja zdravega in varnega življenjskega okolja in navad, ki jih bo otrok doživel in soustvarjal sam (Katalinič, 2008).

Vzgoja mora biti prilagojena otrokovi starosti, spretnostim in različnostim. Strokovne delavke lahko na osnovi omenjenih dejavnikov načrtujejo individualne in skupne dejavnosti. Okoljska vzgoja naj bo prepletena, povezana z različnimi področji iz kurikula, naravnana v prihodnost. Sprejemanje okoljske vzgoje pa naj bo organizirano tako, da sprejema različne načine, modele in oblike (Lepičnik-Vodopivec, 2006).

Kurikulum za vrtce daje veliko možnosti za celostni razvoj otroka, kot glavni element vključuje tudi okoljsko vzgojo. Ključno vlogo pri uresničevanju zastavljenih ciljev imajo vzgojitelji in pomočniki. Otroci prevzamejo odnos odraslih (vzgojiteljev) do narave in raziskovanja, ko raziskujejo, postavljajo vprašanja, želijo izvedeti nekaj novega in delijo z otroki svoje občutke (Petek, 2007).

»Človekovo sožitje z naravo v današnjem onesnaženem planetu lahko reši le naša ozaveščenost. Kakšen odnos bo imel otrok do narave in do živali, pa je odvisno predvsem od nas samih (staršev, vzgojiteljev in učiteljev). Obstajajo različne možnosti, ki se ponujajo učiteljem, da lahko učencem približajo naravo, jih usmerjajo k pozitivnemu odnosu do le-te in jih seznanjajo z ekološkimi problemi sodobnega časa.« (Hočevvar Istenič, 2009, str. 190).

2.2 Klasifikacija in vrste odpadkov

Ločimo komunalne in industrijske odpadke ter odpadke, ki nastanejo v drugih dejavnostih. Razlika med komunalnimi in industrijskimi odpadki je, da so industrijski odpadki raznovrstni.

Vovko in Klinčar (2009) komunalne odpadke delita v pet skupin:

- biološko razgradljivi odpadki: ostanki hrane, papir, zeleni odpadki,
- odpadki, ki jih lahko recikliramo: papir, plastika, steklo, pločevinke in kovine),
- interni odpadki: kamenje, gradbeni odpadki, smeti iz sesalnikov,
- sestavljeni/kompozitni materiali: tetrapak, odpadna plastika, igrače,
- nevarni odpadki iz gospodinjstev: zdravila, ostanki barv, lakov in njihova embalaža, žarnice, fluorescentne cevi, embalaža razpršil pod pritiskom, embalaža gnojil in pesticidov, baterije, kartuše, kemikalije.

2.2.1 Zbiranje in ločevanje odpadkov

Smo v času, ko je odpadkov vedno več, prostora na odlagališčih pa vedno manj, zato je eden od prvih korakov k reševanju okolja ločeno zbiranje odpadkov. Vse več ljudi se zaveda odgovornosti do okolja in že ločeno zbirajo odpadke.

Ločevanje odpadkov je v zadnjem desetletju postalo pomemben del posameznikovega življenjskega sloga. Z zavedanjem dolžnosti aktivnega in skrbnega ravnanja z odpadki se neposredno vključujemo v varovanje okolja (Ministrstvo za okolje in prostor, 2020).

Ko ločujemo odpadke, zmanjšujemo količino odloženih odpadkov in podaljšujemo življenjsko dobo prepolnim deponijam. Zavedati se moramo, da ločeni odpadki manj obremenjujejo okolje ter prispevajo k urejenemu in kakovostnejšemu življenjskemu okolju.

Opadki, ki končajo na odlagališčih in tako bremenijo naše okolje, lahko postanejo v drugačni obliki spet uporabni. Odpadki, ki jih ločeno zbiramo (papir, steklo, plastika in pločevinke), se vrnejo v ponovno predelavo, se reciklirajo. Tako se razbremenijo odlagališča odpadkov, ohranijo se naravna bogastva in zmanjša se poraba energije.

V vzgojno-izobraževalnih ustanovah lahko pri ločevanju in zbiranju odpadkov sodelujejo že najmanjši otroci. Otroke lahko navajamo na ločeno zbiranje odpadkov v igralnici. Navajamo jih na ločevanje bioloških odpadkov, papirja, plastičnih odpadkov.

Vrtec Čebelica Šentjernej na ravni vrtca dvakrat letno organizira zbiranje starega časopisnega papirja, takrat lahko starši in otroci pripeljejo oziroma prinesejo star časopisni papir. Po enotah je organizirano zbiranje plastičnih zamaškov, v igralnicah so nameščeni zabojniki, ki so jih okrasili, izdelali otroci za biološke in ostale odpadke. Opazimo lahko, da se otroci že po nekaj tednih naučijo pravilno ločevati odpadke.

2.2.2 Odpadni material/embalaža in njena uporaba v vrtcu

Opadki, ki vsebujejo zdravju škodljive snovi, niso primerni, uporabni v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Tukaj mislimo predvsem na odpadke iz gospodinjstev, kot so čistila, kemikalije, razna razpršila pod tlakom, odpadna zdravila ipd. Vsi ti izdelki vsebujejo oznake, simbole, ki označujejo nevarne snovi in pripravke.

Na voljo imamo veliko različnih odpadkov, ki jih je mogoče reciklirati in uporabiti v koristne in ustvarjalne namene za otroke. Uporabimo lahko naslednje:

- različne vrste papirja: časopisni, revijalni, reklamni, ovijalni papir, papirnate vrečke, katalogi, zvezki, knjige,
- kartonska embalaža in lepenka: velike in majhne škatle, kartonski tulci (od toaletnega papirja, papirnatih brisač, zdravil, čevljev, jajc, čajev),
- plastična embalaža, materiali: plastični krožniki, kozarci, pribor, lončki, vrečke različnih barv in oblik, plastenke, zamaški, tetrapak, slamice, plastične folije,
- vrvice,

- tkanine: stara oblačila, izdelki iz tekstila.

2.3 Lutke in njihov pomen

Lutka je v osnovi abstraktna in nima določene oblike. Narejena je lahko iz raznovrstnih snovi, lahko pa je tudi del človeškega telesa. Vodena je lahko od zunaj (nitke, palica itd.) ali od znotraj (človeška roka) (Jurkowski, 1998).

Lutka predstavlja samo igračo, dokler je v roke ne prime odrasla oseba, ki jo animira z glasom, gibi, pogledom in zgodbami. Takšni lutki pravimo oživiljena lutka, ki ima dušo, življenje, ki ji otroci verjamejo bolj kot odraslemu človeku (Korošec in Majaron, 2002).

Vsak predmet okoli nas je mogoče oživiti in mu s tem dodeliti nov, simboličen pomen. Posebno čarobne so lutke, ki jih otroci izdelajo sami, česar se otroci izredno veselijo. Vzgojiteljica, ki uporablja lutke v skupini in otrokom omogoča, da jih uporabljajo tudi sami, ustvari magično okolje, lutke pa v skupino prinesejo vznemirjenje in motivacijo za delo (Korošec, 2002).

»Kako zelo malo je treba, da otroke popeljemo na čudovito popotovanje v svet lutk, kjer se lahko vživijo v pravljичne ali domišljijske junake, z njimi sočustvujejo in se soočajo s številnimi zapleti, težavami in prigodami njihovega razgibanega življenja.« (Zorec, 2007).

2.3.1 Uporaba lutk

Pri uporabi lutk v skupini je pomembno, da si za izvajanje dejavnosti vzamemo čas in otrokom prisluhnemo, kaj nam sporočajo z igro, in njihove igre ne prekinjamo. Ne smemo pozabiti na strpnost in potrpljenje, saj vse to občutijo otroci, najslabše je, da tega velikokrat ne opazimo.

Več različnih načinov uporabe lutk v vzgojno-izobraževalnem delu opisuje tudi H. Korošec (2010):

- lutka kot ljubljeneц skupine: lutka je prisotna v različnih vsakodnevnih situacijah in navadah skupine (hranjenje, spanje, reševanje konfliktov, prihodi in odhodi iz vrtca);
- lutka kot pomoč pri razumevanju in raziskovanju določene vsebine kurikuluma: preproste tehnike lutk so nam lahko v pomoč pri doseganju posameznih kurikularnih ciljev, boljši motivaciji pri delu, kar pripomore k boljšemu pomnjenju in razumevanju učne snovi;
- lutka pri projektnem delu: lutka se v skupini pojavi z določenim problemom, ki ji ga pomagajo otroci rešiti in s tem tudi odkrivajo svojo okolico;

- lutka kot motivacijsko sredstvo: kot uvodno motivacijo lahko vzgojitelj otroke nagovori z lutko ali zaigra neformalni, improvizirani prizor z lutko;
- izražanje čustev, doživljanje sveta ob lutki: lutka je izredno motivacijsko sredstvo za senzibiliziranje otrokovega čustvenega in socialnega potenciala, saj od otrok zahteva, da se vživijo vanjo in v njeno doživljanje;
- od spontane igre do gledališča: lutkovne predstave imajo veliko pedagoško moč, saj se otroci učijo skozi dva modela socialnega učenja (v vlogi občinstva, aktivno sodelovanje v predstavi).

2.3.2 Lutka in vzgojitelj

Vzgojitelji so v otrokovem predšolskem obdobju zelo pomembni, saj otrok z njimi preživi večino dneva. Otrok se od njih neprestano uči. S pomočjo lutk interakcija med odraslimi in otroki poteka na bolj sproščen način.

Lutka predstavlja vmesni člen med vzgojiteljem in otrokom. Otrok se lažje zaupa lutki in ji pove svoje težave, želje in ideje kot vzgojitelju. Z uporabo lutke pri dejavnosti dosežemo večjo pozornost, sodelovanje in bolj učinkovito učenje, kot če bi vzgojitelj sam govoril poučne nauke. Izboljša se tudi komunikacija med otroki, vrstniki ter zmanjša se pritisk med otrokom in vzgojiteljem (Korošec in Majaron, 2002).

Pri vsem tem pa se moramo zavedati predvsem pomembnosti procesa in ne le končnega cilja – izdelane lutke. Otroci ta cilj dosežejo na različne načine, na katere moramo biti vzgojitelji pozorni. Otroci, ki imajo določene težave s fino motoriko, bodo za izdelavo lutke potrebovali več časa in njihov izdelek ne bo tako dovršen. Pomembno pa je, da vzgojitelj otroke spodbuja, da lutko izdelajo po svojih najboljših močeh. Lutka, ki jo otrok izdelava sam, mu je zelo pomembna.

Vsi otroci imajo radi lutke, naša dolžnost je, da izrazno moč lutke smotno uporabimo. Če jim skozi lutke predstavljamo zgodbo, je pomembno, da je ta primerno dolga za njihovo starost. V večini zgodb nastopajo živali, ki so otrokom zelo blizu in jim lahko dodamo človeške lastnosti (govorijo kot ljudje, so oblečene itd.). Naš cilj je, da otroci lutki zaupajo in verjamejo (Milčinski, 1985).

Lutka prinese veliko dobrega tudi vzgojitelju, ki jo ima v roki. Omogoča mu lažje razumevanje otrokovega vedenja in komuniciranja. Otroci pa lahko ob tem spoznajo vzgojitelja v drugi luči. Z uporabo lutke se poveča kreativnost vzgojitelja in ne le otrok. Vsak od nas nosi neko kreativnost, ki jo je treba samo prebuditi in ji dati svobodo. Vzgojitelj pri izdelavi lutk z otroki odkriva tudi svojo kreativnost, ustvarjalnost. S tem

vzgojitelj v skupini ustvari sproščeno vzdušje in otroke do ciljev pripelje sproščeno, z veliko delovne vneme in želje po ustvarjanju (Korošec, 2006a).

2.3.3 Metode dela z lutkami

Opazimo lahko, da otroci pri igri ves čas animirajo predmete. Pri igri z avtomobili oponašajo brnenje motorja, pri igri z živalmi pa oponašajo zvoke oglašanja živali. To lahko še posebej opazimo pri igri z dojenčki, punčkami in mehкими igračami, s katerimi spiyo. Vse te igrače v njihovih rokah dobijo človeške lastnosti, kar pomeni, da lahko govorijo, pijejo in hodijo. Niso le predmeti v igralnici, ampak postanejo del igre v skupini.

Pri skupnem ustvarjanju z lutko lahko uporabljamo različne metode dela, ki jih navajajo Borota, Geršak, Korošec in Majaron (2006):

- Spontana igra z lutko (angl. »Puppet Playing«)

To je preprosta oblika dejavnosti z lutko, ki se zgodi spontano, brez posredovanja odraslega. Gre za obliko simbolne igre, ko se otrok sam sproščeno pogovarja z lutko, se igra z več lutkami hkrati in med igro tudi spreminja vloge; v interakciji sta lahko dva ali več otrok, vsak s svojo lutko, ki eksperimentirajo bodisi za mizo, pred ogledalom ali kar v lutkovnem kotičku.

Otroci so si hitro sposobni sami narediti preprost lutkovni oder, pri tem pa potrebujejo pomoč odraslih pri iskanju materiala ali reševanju kakšne tehnične težave.

- Priprava prizorov z lutko (angl. »Puppetizing«)

To je dejavnost, ki je skrbno pod vodstvom odrasle osebe, ki s tehnikami kreativne drame usmerja otroke k pripravi prizorov z lutko na osnovi zgodbe, poezije, glasbe, realnega življenja in domišljije. Otroci se lahko s svojimi lutkami svobodno gibljejo po igralnem prostoru in raziskujejo gibanje svojega telesa v odnosu do lutke – odvisno, s kakšnimi lutkami otroci igrajo na odru.

Ker ni določenega scenarija in besedila za učenje na pamet, lahko otroci samostojno prispevajo svoje ideje za dialog in scenarij. Tudi za vzgojitelje je zelo pomembno, da niso pod pritiskom nastopa, saj lahko tako otroke prepustijo lastni ustvarjalnosti.

Pri tej metodi je občinstvo nujno, saj bo ustvarjanje nagradilo s svojim ogledom predstave. Priprava razredne predstavitve pa pozitivno vpliva na posameznika in celotno skupino.

- Pripovedovanje z lutko (angl. »Puppetelling«)

Gre za pripovedovanje zgodb z lutkami. Vzgojitelju ta metoda ponuja možnost za kreativno interpretacijo in ustvarjanje magičnega sveta z otroki in za otroke. Ko junak

zgodbo pripoveduje v prvi osebi, to zgodbo doživimo na čisto drugačen način. Protagonist pripoveduje zgodbo drugače, kot je v resnici tekla, če se mu pri tem pridruži še antagonist, pa dobimo še drugi zorni kot iste zgodbe.

»Puppetelling« ni predstava pred občinstvom, temveč gre za neformalni prizor in predstavitev zgodbe iz literature – krasna kombinacija literarne umetnosti in lutk. Pri tem pa je prisoten tudi pristen dialog med otroki in lutkami, ki ga pri branju ali pripovedovanju zgodbe ni. Otroci se vživijo v lutke, jih spodbujajo, sprašujejo in like globje doživljajo.

– Pogovarjanje skozi lutko (angl. »Puppetalking«)

Ta metoda dela temelji na socialnem in emocionalnem razvoju otroka. Odrasli včasih domnevamo, da otroci, ki z besedami ne zanj opisati svojih misli, nikakor ne zmorejo izraziti svojih čustev in doživetij. To ne drži – ponuditi jim moramo pravi medij, s pomočjo katerega se bodo lažje izrazili. Pri tem pa nam je lutka lahko v veliko pomoč.

V neposredni komunikaciji »otrok-odrasli« se je otroku včasih težko odpreti in odraslemu zaupati. Bolj sproščeno bo spregovoril lutki ali skozi svojo lutko. Lutka otroku namreč predstavlja ščit, zato se v tej komunikaciji ne počuti izpostavljenega. Tudi ko lutko animira učitelj/vzgojitelj, otrok pozabi nanj in vso svojo pozornost usmeri na lutko. S tem pa se podrejo ovire v medsebojni komunikaciji.

Komunikacija skozi lutko lahko otroku pomaga razvijati verbalne sposobnosti in razreševati emocionalne težave. Otroku, ki ima težave, jih bo vsekakor lažje zaupal lutki kot neposredno odraslemu. Pri tem pa je dobrodošla lutka kot ljubljenec skupine, saj se ji otroci lahko še posebej zaupajo, ker je lutka z njimi vedno in povsod. Lutka je senzibilna poslušalka, nežna z otrokom, ne obtožuje in ne graja.

– Učenje in poučevanje z lutko (angl. »Puppeteaching«)

Pri doseganju različnih kurikularnih ciljev, pri boljši motivaciji za delo, pri dobrem pomnjenju in razumevanju učne snovi so nam v pomoč različne lutkovne tehnike.

Učitelj/vzgojitelj s pomočjo lutke posreduje informacije na zanimiv in vznemirljiv način, otroci pa se ob izdelavi in igri z lutko učijo celostno.

– Izdelava lutke (angl. »Puppetmaking«)

Pri izdelavi lutke mora imeti otrok dovolj svobode, da bo lahko karakter oblikoval po svoje. Že izdelava lutke nudi možnost za izražanje čustev, želja in misli.

Pri mlajših otrocih ni pomembno, kako dovršena je lutka, pomembno je le, da otrok verjame, da je naredil slona, čeprav mu lutka nič ni podobna. Mi pa smo mu pri tem

dolžni verjeti in sprejeti njegovo kreacijo. Pri tem ga učitelj/vzgojitelj lahko spodbuja z vprašanji, ki spodbujajo domišljijo, in ne prekinja njegovih idej z nepotrebnimi komentarji.

Učiteljeva/vzgojiteljeva senzibilnost je pri tem zelo pomembna, saj mora uskladiti zahteve za izdelavo z otrokovimi sposobnostmi, pri tem pa bo upošteval tudi otrokovo kreativnost.

Ob izdelavi lutk bo otrok razvijal fino motoriko, koordinacijo roka-oko, spoznaval različne materiale, širil znanje o pojmi in izražal čustva že ob kreiranju. Ne nazadnje pa bo otrok lutko, ki jo je izdelal sam, cenil bolj kot katerokoli drugo. S svojo lutko bo zato lahko vzpostavil tudi bolj intimen in pristen odnos.

2.3.4 Tehnike lutk

Lutkovno gledališče je bogato z lutkovnimi tehnikami in odrskimi prostori. Vsaka lutkovna tehnika ima posebnosti. Ko izbiramo lutkovno tehniko, je zelo pomembno, da poznamo njene značilnosti. Tehnike se med seboj lahko združujejo, tako lahko nastanejo nove uprizoritve z novimi tehnikami in možnostmi (Trefalt, 1993).

»Če hočemo zadeti pravo pri izbiri vrste lutk, moramo poznati posebnosti, dobre in slabe strani posameznih vrst.« (Milčinski, 1985, str. 3).

Tehnike lutk razdelimo na:

- Lutke na palici

Slika 1: Lutke na palici (Dobra teta, 2016)

Lutke na palici so skoraj najpogostejša oblika lutk v predšolskem obdobju, saj lahko predmet ali lik, ki ga nataknejo na lesen količek, postane lutka na palici. Njena izdelava je enostavna in jo lahko izdelajo tudi otroci sami. S pomočjo lesenega količka in vodil lutko animiramo in ji tako damo življenje. Ker je enostavna, jo lahko animirajo tudi otroci (Varl, 1995b).

– Ročne lutke

Ročne lutke natakemo neposredno na dlan ter jih tako animiramo s premikanjem prstov, dlani in cele roke. Lutke pa veljajo za najzahtevnejše na odru, saj lahko na njihove gibe enostavno in hitro vplivamo s svojo roko, ki je v težišču lutke. Takšne lutke ne potrebujejo odra, lahko so enostaven predmet, ki se s pomočjo naše roke spremeni v živi lik. Lahko pa jim naredimo oder, saj zaradi svoje enostavnosti in majhnosti ne zahtevajo veliko dela. Zadostuje že, če z rjuho pognemo mizo ali nižje obesimo zaveso in prostor spremenimo v pravljичno deželo, čas in prostor, v katerem lutka zaživi (Varl, 1997c).

Slika 2: Ročne lutke (Lutke Zajec, 2020)

– Lutke na nitkah – marionete

Lutke na nitkah so najbolj zahtevne in se med ljubiteljskimi lutkarji smatrajo za kraljice lutk. Strokovno se imenujejo marionete ter so najbolj podobne osebam, živalim iz narave. Njihovo upravljanje pa je najzahtevnejše. Lutkar potrebuje ogromno spretnosti in vaje, da lutko obvlada. Vodi ali usmerja jih prek vodila, ki mu drugače pravimo usmernik, vaga ali križ. Lutkar mora lutko obvladati, saj ima vse okončine, glavne sklepe kot živo bitje, lutka pa mora tudi hoditi, plesati, skakati, leteti in govoriti ali peti. Takšna lutka za lutkarja predstavlja izziv, saj je ne drži neposredno v svoji roki, gibi in kretnje so drugačni kot pri ročnih lutkah ali lutkah na palici, ki jih držijo neposredno za vodilo (Varl, 1995a).

Narejene so lahko iz različnih materialov. Lutka mora biti stabilna in umirjena, zato za izdelavo uporabimo trd material. Za obdelavo je najprimernejši stiropor, a raje uporabimo les ali odpadni material (plastenke, pločevinke), ki lutki dajo težo in s tem poveča tudi stabilnost. S tem pa lutko lahko lažje animiramo (Golub, 2003).

Slika 3: Marionete (Marionete, 2010)

– Ploske lutke

Ploske lutke so pomembne za razvoj otrokove likovne občutljivosti in orientacije v prostoru. Otrok najprej nariše, naslika motiv na podlago, pri tem ustvarja v dveh dimenzijah: »širina« in »višina«. Motiv nato izreže in mu doda vodilo. Pri teh lutkah gre za prenos risbe v gibanje. Otrok pri tem spozna izrazitost profilov in pojmov »spredaj« in »zadaj« (Majaron, 2000).

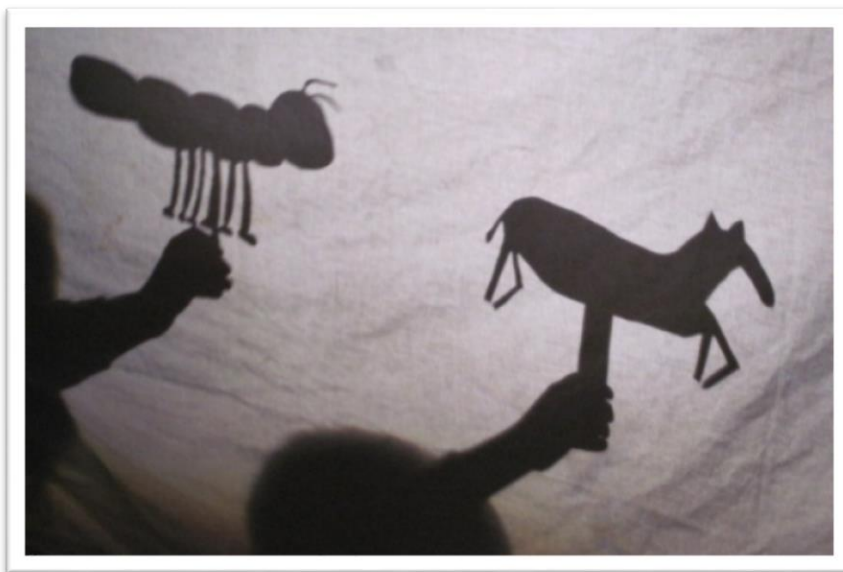
Ploske lutke so lahko vsak lik, ki ga predhodno izrežemo iz papirja, kartona in mu dodamo vodilo. V vrtcih se te tehnike lutk pogosto pojavljajo, saj so enostavne za izdelavo. Po drugo strani pa moramo biti pri animaciji izredno pazljivi, saj lutke nimajo tretje dimenzije. Ker so porisane samo z ene strani, moramo paziti, da lutke ne zasukamo preveč, saj se s tem izgubi njena podoba.

Slika 4: Ploske lutke (Varuška Živa, 2020)

– Senčne lutke

Senčne lutke so predhodnice ploskih lutk in iz senc dvodimenzionalne. Senčne lutke se prikazujejo, ko med snop svetlobe in platno postavimo dvodimenzionalno lutko ali predmet. Na platnu se orišejo robovi zunanje oblike predmeta ali lutke. So zelo nežne, mehke in poetične. Igra z njimi ne dovoljuje raznih podrobnosti, z njimi uprizarjamo le preproste, jasne, otrokom znane vsebine. S senčnimi lutkami tako le vzbudimo in dopolnimo domišljijo pri najmlajših (Varl, 1997b).

Slika 5: Senčne lutke (Mestna knjižnica Ljubljana, 2018)

– Mimične lutke

Mimične lutke so lutke, pri katerih se usta odpirajo, vendar takšno gibanje samo po sebi nima namena, zato mora lutkar dodati svoj glas oziroma posoditi svoj animirani glas, če gre za dialekt. Najlažje si jih predstavljamo, če pomislimo na angleško televizijsko oddajo Muppet Show. Na spletu si lahko ogledamo veliko videoposnetkov, na katerih lutkar vodi pogovor s svojo mimično lutko, torej obdrži svoj osebnost, lutki pa da čisto drugo. Takšne lutke upravljamo z eno roko tako, da posnemamo premik ust s svojo dlanjo tako, da palec premikamo k ostalim štirim prstom in stran od njih. Imitiranje govora, smeha in joka mora biti izredno premišljeno, saj lahko hitro naredimo napako v gibanju, s tem pa se govorjenje in premikanje lutke v animaciji več ne usklajujeta ter se vse hitro spremeni v površno gibanje (Varl, 1997b).

Slika 6: Mimične lutke (OŠ ob Dravi, 2020)

– Telesne lutke

Telesne lutke so tiste, ki se jih nosi pred telesom. Lutko se upravlja z gibanjem. Tako kot se giblje telo animatorja, tako se giblje tudi lutka. Lutke so še posebej primerne za otroke, saj se z njo lahko varno skrijejo. Najpogosteje so narejene iz kartona, papirja in so lahko dejanski obris otrokovega telesa. Otrok prek nje izraža, kako vidi sebe z druge perspektive. Lutki lahko narišemo obraz in jo oblečemo. Pri taki lutki je obraz delno viden, tako lahko z njim še vedno izražamo občutke in razpoloženje lutke (Korošec in Majaron, 2002).

Slika 7: Telesne lutke (Knjigca, 2020)

– Predmet kot lutka

Gre za oživljanje predmetov s pomočjo animatorja tako, da predmet postane lutka. Tovrstne lutke so bistvo lutkovnega gledališča, saj gre za oživljanje mrtve stvari. Z animacijo in interpretacijo animator predmetu vdahne karakter. To je lahko katerikoli predmet, ki ga gledalec pozna. Takšna predstava doseže svoj čar takrat, ko nas animator prepriča, da so se stoli, žlica, sveča in drugi predmeti transformirali v princa, psa, čarovnico itd., tako je lutka predmet s primarno in iluzivno funkcijo. Primarno funkcijo uporablja kot uporabni predmet, iluzivno pa takrat, ko nas prepričuje, da je živo bitje z vsemi lastnostmi. Takšne lutke imajo omejitve v izraznosti in sporočilnosti ter zato od gledalca zahtevajo bogat asociativni kontekst. Najpogosteje z njimi uprizarjajo pravljice, kratke lirične zgodbe in poetična besedila (Trefalt, 1993).

Slika 8: Predmet kot lutka (Krvava gora, 2015)

2.4 Lutke in odpadni material

Avtorica Darja Zorec (2007) v knjigi »Lutke iz domače delavnice« meni, da za lutkovno predstavo ne potrebujemo dragih in zahtevnih lutk ter gledališke opreme, nasprotno, preproste, doma ali v vrtcu izdelane lutke so še bolj učinkovite, če jih otroci izdelajo sami. Predstavi različne načine in tehnike izdelave preprostih lutk, ki jih lahko izdelava vsak. Za izdelavo je uporabljen vsakdanji material, ki ga lahko najdemo doma.

Otroci v predšolskem obdobju so zmožni iz nestrukturiranih materialov izdelati nove predmete, lutke in simbole. Če otrokom ponudimo manj realistične predmete, jih bodo s svojo domišljijo kreativno spremenili in dopolnili (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

2.4.1 Odpadni material za izdelavo lutk

V izobraževalnih procesih postaja pomen likovne vzgoje vse večji in bolj priznan. Ustvarjanje iz odpadnega materiala ponuja veliko več kot le ustvarjanje lutk. Otrokom odpre pogled o njihovem okolju, razvrščanju in recikliranju odpadnih materialov, kjer lahko tudi sami sodelujejo. Za improvizirane lutke je za otroke na voljo veliko materialov. To so lahko komunalni odpadki, med katere spadajo plastične steklenice, škatle, papir, karton, tekstil, les in vrečke različnih oblik in barv (Šinko, 2009).

Lutke iz odpadnega materiala uspešno povezujejo lutkarsko vzgojo in naravo v umetnostni dejavnosti. Pri izdelavi lutk iščemo predvsem ravnotežje med otrokovim svobodnim načinom izražanja in postopkom proizvodnje funkcionalnih lutk. Osnovna načela, ki se jih moramo držati pri izdelavi lutk, so, da otrokom omogočimo individualno svobodno izražanje, da razvijemo kreativnost in da smo pozitivno usmerjeni. Ob ustvarjanju lutk iz odpadnega materiala otroci spoznajo problem okolja in se učijo, kako poskrbeti za okolje, v katerem živijo (Šinko, 2009).

Pri nastajanju lutk otroci urijo različne spretnosti, kot tudi pri igri z njo razvijajo in vzpostavljajo socialne korelacije. Pri izdelavi lutk ni pomembno, da je lutka do potankosti izdelana. Pomembno je, da jo je sposoben narediti vsak:

- otroci se izkažejo v obvladovanju motorike,
- pokažejo kreativne potenciale,
- skozi ustvarjeno lutko vzpostavijo komunikacijo,
- na simboličen način rešujejo osebne težave, skrbi.

Zaradi tega je pomembno, da znamo uporabiti čim več preprostih lutk, ki jih sorazmerno enostavno in hitro izdelajo, kar prispeva k rasti njihove pozitivne samopodobe (Majaron, 2006, str. 97).

Vzgojitelj je tisti, ki otrokom predstavi tehnike izdelave lutk, pripravi material, otroci pa sami, na svoj način sprejmejo prevzeto tehniko. Otroci so zelo zadovoljni pri spoznavanju in tipanju novega materiala (Šinko, 2009).

2.4.2 Lutke iz odpadne embalaže

Že zelo majhni otroci so sposobni izdelati različne vrste lutk iz pripravljenih elementov, nekatere popolnoma samostojno, druge pa s pomočjo vrstnikov ali vzgojitelja. Pri tem si razvijajo ročne spretnosti, domišljijo, ustvarjalnost, likovno občutljivost, prepoznavajo in obdelujejo različne materiale (karton, papir, plastiko, les, različne vrste blaga, volno, usnje).

Pri izdelavi spoznavajo razna orodja in njihovo uporabo, spoznavajo skladnost materialov, spoznajo pa tudi probleme okolja in potrebno skrb zanj (Majaron, 2000).

V knjigi »Otrok ustvarja lutke« avtorice Tatjane Ban (2009) najdemo veliko pedagoških namigov za izdelavo lutk iz odpadnega materiala. Meni tudi, da se otroci pri izdelavi lutk navajajo na sodelovalno delo, kar pomeni, da so lahko aktivni in hkrati sposobni prilagajati svoje zamisli skupnim ciljem.

3 PRAKTIČNI DEL

3.1 Problem, namen, cilji

3.1.1 Problem

V diplomski nalogi želimo raziskati otroško ustvarjanje iz odpadne embalaže, izdelavo lutk iz odpadne embalaže in izražanje otrok skozi igro v povezavi z okoljsko vzgojo.

Otrokom želimo približati in jih seznaniti z odpadnim materialom. S projektom želimo otroke v vrtcu seznaniti, na kakšen način lahko varujemo naše okolje in poskrbimo, da bo ostalo čisto še naprej. Odpadni material jim želimo predstaviti kot material, ki ga lahko znova uporabimo.

Pri izbirnem predmetu Lutke smo se seznanili z lutkami in različnimi lutkovnimi tehnikami. Takrat smo spoznali, da se v vrtcu določenim lutkovnim tehnikom posveča premalo oz. nič pozornosti. Otrokom v vrtcu so najpogostejše ponujene ročne, prstne in mimične lutke, poznamo pa še druge lutkovne tehnike, ki le redko zaživijo v rokah otrok.

3.1.2 Namen

Za to temo smo se odločili, ker smo mnenja, da se ljudje še vedno premalo zavedamo pomembnosti razvrščanja odpadkov, ki so neizogibni del našega vsakdana. Premalo se zavedamo, da je naravno in bivalno okolje skrb vsakega posameznika. To želimo prenesti na otroke s pomočjo različnih zanimivih dejavnosti s področja umetnosti in naravoslovja.

Naša želja je, da otroci spoznajo različne tehnike lutk ter odpadno embalažo (karton, plastika, les), iz katere lahko z malo domišljije in iznajdljivosti izdelajo lutke, z izdelanimi lutkami pa zaigrajo kratko igro.

3.1.3 Cilji

Cilj je, da otroci skozi dejavnosti spoznajo pomen zbiranja odpadnih materialov ter razvijejo čut za skupno dobro in sočloveka. Cilje, ki smo si jih zastavili, smo poiskali v Kurikulumu za vrtce (1999) na področju umetnosti in narave.

Globalni cilji:

- doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti,
- razvijanje naklonjenega, spoštljivega in odgovornega odnosa do žive in nežive narave.

Operativni cilji:

- otrok pridobiva izkušnje, kako on in drugi ljudje vplivajo na naravo in kako lahko dejavno prispeva k varovanju in ohranjanju naravnega okolja,
- otrok razvija predstavo o nastajanju odpadkov, o pomenu in zmožnostih njihove predelave,
- otrok sodeluje pri zbiranju odpadnega materiala,
- otrok se seznani z vrstami odpadnega materiala,
- otrok razvršča in ločuje odpadni material,
- otrok spozna pomen zabojnikov za odpadke in jih tudi izdelava,
- otrok spozna načine ponovne predelave odpadkov,
- otrok spoznava odpadno embalažo in se z njo prosto igra,
- otrok ustvarja in izdeluje z odpadno embalažo,
- otroke spodbujamo k izdelovanju lutk in igranju z njimi,
- pri otrocih spodbujamo radovednost in veselje do umetniških dejavnosti,
- otroke spodbujamo k ustvarjalnosti pri pripravi, organizaciji, pripravi odpadne embalaže in prostora,
- otrok spoznava, raziskuje in eksperimentira z odpadno embalažo (karton, plastika in les).

3.2 Načrt

Diplomska naloga je sestavljena iz teoretičnega in praktičnega dela. V teoretičnem delu spoznamo pomen okoljske vzgoje v vrtcu, odpadno embalažo in njeno uporabo v vrtcu ter lutke in izdelavo lutk iz odpadne embalaže (karton, plastika, les). V praktičnem delu diplomske naloge bodo sodelovali otroci dveh skupin, starih 3–6 let. Otrokom bomo nudili možnost, da izrazijo svojo domišljijo, ustvarjalnost in prosto igro s pomočjo odpadnega materiala (karton, plastika, les).

Praktičnega dela se bomo lotili sistematično. Najprej se bomo z otroki pogovorili o pomenu okoljske vzgoje, o zbiranju in ločevanju odpadkov in o odpadnem materialu, ki ga lahko za ustvarjanje uporabimo v vrtcu. Otrokom bomo pripravili tri tedenske dejavnosti, s katerimi bodo spoznali odpadni material (karton, plastika, les), se z njim lahko prosto igrali, iz njega izdelali lutko in za konec tudi zaigrali kratko igro. Ker bomo

izhajali iz otrok, njihovih interesov in želja, bomo temo za igro in izdelavo lutk prepustili otrokom.

Praktični del diplomske naloge imamo namen izpeljati predvidoma v dveh mesecih. Od tega bo približno en mesec in pol potekalo delo z otroki in bo zajemalo mesečni sklop oz. tri tedenske dejavnosti. Dejavnosti bodo zajemale prosto igro z odpadno embalažo (sestavljanje, manipuliranje), izdelavo lutk iz odpadne embalaže (na temo otrok) in kratko igro. Ostali čas pa želimo porabiti za pregled nastalega, analiziranje in končno podobo diplomske naloge.

3.3 Izvedba treh tedenskih priprav

3.3.1 Tedenska priprava 1

Preglednica 1: Tedenska priprava 1 (prilagojeno po Fefer, 2007; Hanuš, 2014; Javno komunalno podjetje Grosuplje, 2019; Pinterič, 2008; Trajnostna energija, 2017)

 VRTEC ČEBELICA ŠENTJERNEJ	Skupini: Metulji in Kapljice Starost otrok: 3–6 let Število otrok: 21 »Poletno združenje skupin«	Vzgojiteljica: Tamara Krulec Pomočnica vzg.: Urška Bratuša	
Spoznavanje odpadne embalaže			
	VSEBINE – DEJAVNOSTI	CILJI	SREDSTVA
PON.	• Pogovor o zbiranju odpadkov in njihovem ločevanju; • ogled kratkega in zanimivega posnetka: Lepši svet – Odpadki • sprehod po okolici vrtca in opazovanje odlagališč.	• Otrok razvija kritičen odnos do neprimernega ravnanja z odpadki; • otrok spoznava in se uči, kako zbiramo in ločujemo odpadke, zakaj jih ločujemo in zbiramo.	• Slike, knjige in posnetek na računalniku na temo »ločevanja in zbiranja odpadkov«.
TOR.	• Pogovor o pomembnosti zbiranja in ločevanja odpadkov;	• Otrok spozna pomen ločevanja in zbiranja odpadkov;	• Slike in knjige o ločevanju in

Spoznavanje odpadne embalaže			
	VSEBINE – DEJAVNOSTI	CILJI	SREDSTVA
	- ogled zabojnikov za odpadke; - izdelava igre »Ločevanje odpadkov«.	- otrok spozna vlogo, pomen zabojnikov za odpadke in komunalna odlagališča - Otrok izdelava igro »Ločevanje odpadkov«	zbiranju odpadkov. Rolice papirja, tempera barve (zelena, rumena rjava in rdeča), škarje, lepilo.
SRE.	- Ogled zanimivega posnetka Kapljica in Listek raziskujeta: Kam gredo odpadki, ko jih odvržemo; - sprehod do bližnjih zabojnikov za ločevanje odpadkov; - ogled zabojnikov za odpadke; - ločevanje odpadkov v zabojnike.	- Otrok spozna, kam gredo odpadki, ko jih odvržemo; - otrok si ogleda zabojnike za ločeno zbiranje odpadkov; - otrok razvršča in ločuje odpadni material.	- Posnetek na računalniku na temo »ločevanja in zbiranja odpadkov«; - vrečka z odpadki (papir, karton, plastenke, jogurtovi lončki, bananin olupek itd.), rolce papirja, škarje, lepilo.
ČET.	Pogovor o zabojnikih za ločeno zbiranje odpadkov;	Otrok sodeluje pri pogovoru o zabojnikih	Dve večji škatli, škarje, čopič,

Spoznavanje odpadne embalaže			
	VSEBINE – DEJAVNOSTI	CILJI	SREDSTVA
	- izdelava zabojnikov za odpadno embalažo; - igranje igre »Ločevanje odpadkov«.	- za ločeno zbiranje odpadkov; - otrok sodeluje pri izdelavi zabojnikov za ločeno zbiranje odpadkov; - otrok igra igro »Ločevanje odpadkov«.	tempera barve (modra, rumena)
PET.	- Dnevno zbiranje odpadne embalaže v zabojnike; - reševanje delovnega lista »Razvrščanje embalaže«; - sprehod po bližnji okolici vrtca.	- Otrok razvršča odpadno embalažo; - otrok rešuje delovni list »Razvrščanje odpadkov«.	- različna odpadna embalaža (papir, karton, plastenke, jogurtovi lončki, bananin olupek itd.); - delovni list.

Slika 9: Zabojnika za odpadno embalažo v vrtcu

Igra »Ločevanje odpadkov« je igra za štiri igralce. Sestavljena je iz sličic različnih odpadkov, štirih papirnatih rolic, ki so jih otroci pobarvali s tempera barvami (zelena, modra, rumena, rdeča), ki predstavljajo zabojnike za ločevanje odpadkov. Otroci nato po vrstnem redu odkrivajo po eno sličico (z embalažo) in jo postavijo v pravilni zabojnik.

Slika 10: Igra Ločevanje odpadkov

Na prvem delovnem listu so različne slike odpadkov, na drugem pa so štirje stolpci s slikami zabojnikov. Otroci najprej izrežejo sličice z odpadki, nato jih razvrstijo v pravi zabojnik oz. stolpec s pravim zabojnikom.

Slika 11: Delovni list

3.3.2 Tedenska priprava 2

Preglednica 2: Tedenska priprava 2

 VRTEC ČEBELICA ŠENTJERNEJ	Skupini: Metulji in Kapljice Starost otrok: 3–6 let Število otrok: 21 »Poletno združenje skupin«	Vzgojiteljica: Tamara Krulec Pomočnica vzg.: Urška Bratuša	
Spoznavanje in igra z odpadne embalaže			
	VSEBINE – DEJAVNOSTI	CILJI	SREDSTVA
PON.	• Pogovor o kartonski embalaži; • prosta igra z odpadno embalažo »karton«, sestavljanje in manipuliranje; • sprehod do gozda in nazaj.	• Otroci sodelujejo v pogovoru. • otroci povedo predloge, kaj vse bi lahko naredili iz kartonske odpadne embalaže; • otrok prek igre spozna, raziskuje sestavlja in manipulira z odpadno embalažo.	• Kartonska embalaža (škafle - velike, male, rolice papirja - dolge, kratke ...)
TOR.	• Pohod na Tolsti vrh; • otroci prinesejo nahrbtnike, malico in vodo; • pri cerkvi na Tolstem vrhu otroci po malicajo; • otroci ločujejo odpadke v zabojnike; • okoli 11. ure se odpravimo nazaj v vrtec, na kosilo.	• Otroci opazujejo, raziskujejo naravo; • otroci razvrščajo odpadke v ustrezne zabojnike.	
SRE.	• Pogovor o plastični embalaži;	• Otroci sodelujejo v pogovoru;	• Plastična embalaža (plastenke –

Spoznavanje in igra z odpadne embalaže			
	VSEBINE – DEJAVNOSTI	CILJI	SREDSTVA
	prosta igra z odpadno embalažo » plastika«, sestavljanje in manipuliranje.	- Otroci povedo predloge, kaj vse bi lahko naredili iz kartonske odpadne embalaže; - otrok prek igre spozna, raziskuje sestavlja in manipulira z odpadno embalažo.	velike, male, jogurtovi lončki, zamaški itd.)
ČET.	- Sprehod do bližnjega gozda; - raziskovanje in opazovanje narave; - malica sedi gozda; - pogovor o pomembnosti čistega okolja; - otroci naberejo odpadni les, veje v gozdu.	- Otroci opazujejo okolico, naravo okoli sebe; - otroci se zavedajo pomena čistega okolja; - otroci nabirajo odpadni les, ki ga bodo potrebovali za izdelavo lutke.	
PET.	- Pogovor o leseni odpadni embalaži; - prosta igra z odpadno embalažo »les«, sestavljanje in manipuliranje; - sprehod po bližnji okolici vrtca (opazovanje okolja) in igra na igrišču vrtca.	- Otroci sodelujejo v pogovoru; - otroci povedo predloge, kaj vse bi lahko naredili iz kartonske odpadne embalaže; - otrok prek igre spozna, raziskuje sestavlja in manipulira z odpadno embalažo.	Odpadni les, lesene veje, lesene kocke, odrezki lesa

Slika 12: Igra otrok z leseno odpadno embalažo

3.3.3 Tedenska priprava 3

Preglednica 3: Tedenska priprava 3 (prilagojeno po Donaldson, 2008; RTV Slovenija, 2020; Lutkovno gledališče Ljubljana, 2015; Kolarič, 2007; Ban, 2009; Zorec, 2007)

 VRTEC ČEBELICA ŠENTJERNEJ	Skupini: Metulji in Kapljice Starost otrok: 3–6 let Število otrok: 21 »Poletno združenje skupin«	Vzgojiteljica: Tamara Krulec Pomočnica vzg.: Urška Bratuša	
Izdelava lutke iz odpadne embalaže			
	VSEBINE - DEJAVNOSTI	CILJI	SREDSTVA
PON.	• Pogovor o lutkah; • predstavitev različnih vrst lutk;	• Razvijanje umetniške predstavljalnosti in domišljije z	• Različne vrste lutk (predhodno

Izdelava lutke iz odpadne embalaže			
	VSEBINE - DEJAVNOSTI	CILJI	SREDSTVA
	otroci določijo temo in tri tehnike lutk, za kasnejšo izvedbo.	zamišljanjem in ustvarjanjem; - otrok sodeluje pri pogovoru; - otrok spozna različne vrste lutk.	narejene doma); knjige o lutkah.
TOR.	- Otroci v jutranjem krogu si ogledajo risanko »Palčič«; - pogovor o senčnih lutkah; - ogled kratkega posnetka »Kako nastanejo senčne lutke?«; - otrokom ponudimo odpadno embalažo (karton) za izdelavo senčnih lutk; - otroci ustvarjajo senčne lutke, brez usmerjanja; - lutke razstavimo v garderobo, kjer si jih lahko ogledajo tudi drugi otroci, starši.	- Spodbujanje otrok k izdelovanju senčnih lutk; - otrok s svojo domišljijo in ustvarjalnostjo izdelava senčno lutko; - otrok razvija umetniško predstavljivost in domišljijo z razmišljanjem in ustvarjanjem; - otrok razvija drobno motoriko.	- Knjiga in risanka »Palčič«; - posnetek »Kako nastanejo senčne lutke?«; - odpadna embalaža iz kartona (škafle, rolice papirja itd.), lepilo (Mekol), škarje, lesene palice, flumaster
SRE.	- Otrokom v jutranjem krogu predstavimo knjigo »Palčič«; - pogovor o lutkah – marionetah;	- Spodbujanje otrok k izdelovanju lutke; - otrok s svojo domišljijo in ustvarjalnostjo izdelava lutko;	- Knjiga »Palčič«; - odpadna embalaža iz plastike (jogurtovi

Izdelava lutke iz odpadne embalaže			
	VSEBINE - DEJAVNOSTI	CILJI	SREDSTVA
	- otrokom ponudimo odpadno embalažo (plastika) za izdelavo lutk – marionet; - otroci izdelujejo lutke brez usmerjanja; - lutke razstavimo v garderobi, kjer si jih lahko ogledajo tudi drugi otroci in starši.	- otrok razvija umetniško predstavljivost in domišljijo z razmišljanjem in ustvarjanjem; - otrok razvija drobno motoriko.	lončki, platenke, plastični zamaški, plastični lončki itd.), vrvica, škarje, žebliček, kladivo, lesene palice, lepilo, flumaster
ČET.	- Otroci v jutranjem krogu si ogledajo risanko »Palčič«; - pogovor o namiznih lutkah; - otrokom ponudimo odpadno embalažo (les) za izdelavo namiznih lutk; - otroci brez usmerjanja izdelajo namizne lutke; - lutke razstavimo v garderobi, kjer si jih lahko ogledajo tudi drugi otroci, starši.	- Spodbujanje otrok k izdelovanju lutke; - otrok s svojo domišljijo in ustvarjalnostjo izdelava lutko; - otrok razvija umetniško predstavljivost in domišljijo z razmišljanjem in ustvarjanjem; - otrok razvija drobno motoriko.	- Risanka »Palčič«; - Odpadna embalaža iz lesa (veje, hlodi, katere smo predhodno narezali na manjše dele), lepilo (Mekol), vrvica, škarje, flumaster.
PET.	- Pogovor o izdelanih lutkah; - otroke razdelimo v tri skupine za izvedbo kratke igre »Palčič«;	- Spodbujanje otrok k igranju z lutko; - ob dramatizaciji otrok doživlja ugodje, veselje,	Reflektor, bela rjuha z lesenim okvirjem,

Izdelava lutke iz odpadne embalaže			
	VSEBINE - DEJAVNOSTI	CILJI	SREDSTVA
	• Priprava prostora, scene, lutk; • vsaka skupina igra z eno od izdelanih vrst lutk, nato se skupine zamenjajo.	zabavo in povezuje estetsko in fizično ugodje; • otrok doživlja sposobnost domišljjskega doživljanja literarnega sveta.	želodi, hlodi, vejice, miza, stoli in dobra volja.

Slika 13: Otroci pripovedujejo zgodbo Palčič

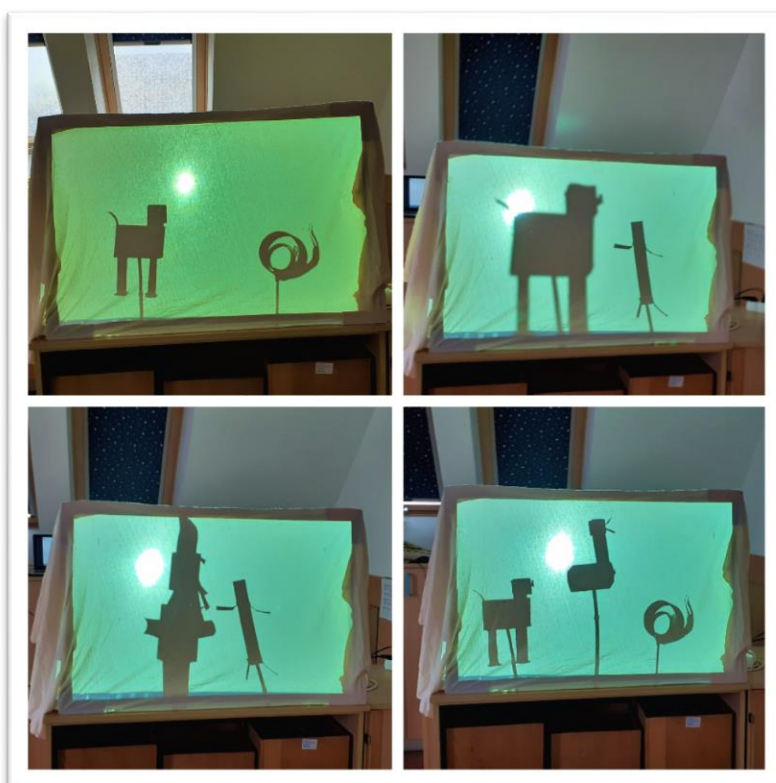
Slika 14: Senčne lutke

Slika 15: Marionete

Slika 16: Namizne lutke

Slika 17: Vaja s senčnimi lutkami

3.4 Priprave z refleksijo

3.4.1 Priprava 1, Lutke iz kartona (senčne lutke)

Preglednica 4: Priprava 1

 VRTEC ČBELICA ŠENTJERNEJ	Skupini: Metulji in Kapljice Starost otrok: 3–6 let Število otrok: 21 »Poletno združenje skupin«	Vzgojiteljica: Tamara Krulec Pomočnica vzg.: Urška Bratuša
PODROČJE:	umetnost	
TEMA:	izdelava senčnih lutk iz odpadnega materiala (karton)	
GLOBALNI CILJI:	• doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti.	
OPERATIVNI CILJI:	• Otrok se seznani z vsebino zgodbe »Palčič«; • otrok spozna senčne lutke; • otrok iz odpadne embalaže izdelava senčne lutke.	
METODE DELA:	pogovor, razlaga, demonstracija, aktivnost otrok (izdelava lutk)	
OBLIKE DELA:	skupna, individualna	
PROSTOR:	igralnica	
SREDSTVA:	različne velikosti škatel, rolce papirja (različnih velikosti in debelin), škarje, lepilo, lesene palice, flumaster, senčna lutka, risanka »Palčič«	
PODROČJA:	umetnost, jezik	
METODIČNI POSTO		

3. ZAKLJUČEK	izdelavo. Vzgojiteljica otrok ne usmerja, ampak jim nudi pomoč pri izdelavi. Otroci s svojo domišljijo in ustvarjalnostjo izdelajo senčne lutke iz odpadne embalaže. Otroci si med seboj pomagajo, izmenjujejo ideje in brez večjih težav izdelajo lutke. Ko vsi otroci izdelajo svojo senčno lutko, jih postavijo na razstavo v garderobo, kjer se bodo posušile in bile na ogled tudi drugim otrokom in staršem.
EVALVACIJA:	V jutranjem krogu je pogovor o senčnih lutkah potekal tako, da sem otrokom pokazala dva primera senčnih lutk. Otrokom so bile lutke tako zanimive, da so želeli takoj poseči po njih. Najprej sem predstavila dve vrsti senčnih lutk, narejene iz kartona in folije. Zelo zanimive in drugačne so se jim zdele lutke iz folije. Da bi si otroci lažje predstavljali, kako bosta videti izdelava in igra s senčnimi lutkami, sem otrokom pokazala kratek posnetek »Kako nastanejo senčne lutke?«. Otroci so si posnetek z zanimanjem ogledali. Nato sem otrokom predstavila literarno predlogo Palčič, ki so jo predlagali otroci. Otroci so si ogledali risani film »Palčič«. Po končanem risnem filmu sem za otroke pripravila vrečko z listki. Otroke sem prosila, da izžrebajo listek, saj nisem želela, da bi prišlo do težav z dodelitvijo vlog in izdelavo likov iz zgodbe. Otroci so si na tak način sami, brez krega, žalosti izbrali lik iz zgodbe. Nato sem otroke povabila k mizam, kjer so izdelali senčne lutke. Na mizah jih je že čakala odpadna embalaža iz kartona, ki so jo otroci pridno prinašali v vrtec. Izdelava lutk iz kartona jim ni povzročala večjih težav. Pri svojem delu so bili zelo ustvarjalni. Nekaj otrok je potrebovalo pomoč pri pritrditvi palice za senčno lutko, ki sem jim jo pomagala pritrditi. Otroci so lahko svoje lutke tudi preizkusili. Bili so zelo ponosni in veseli, da so sami izdelali senčne lutke. Ko so vsi otroci končali, so svoje senčne lutke postavili na polico v garderobi. Lutke so bile tako na ogled tudi drugim otrokom in staršem.
LITERATURA:	• Zorec, D. (2007). <i>Lutke iz domače delavnice</i>. Grosuplje: Knjigrca.

	• Lutkovno gledališče Ljubljana. (2015). <i>Kako nastanejo senčne lutke?</i> Pridobljeno 14. 1. 2021, https://vimeo.com/124283451 • RTV Slovenija. (2020). <i>Palčič</i>, Pridobljeno dne: 12. 5. 2020, http://otroski.rtvlo.si/risanke/risanka/136
--	--

Slika 18: Izdelava senčnih lutk.

3.4.2 Priprava 2, Lutke iz plastike (marionete)

Preglednica 5: Priprava 2

 VRTEC ČBELICA ŠENTJERNEJ	Skupini: Metulji in Kapljice Starost otrok: 3–6 let Število otrok: 21 »Poletno združenje skupin«	Vzgojiteljica: Tamara Krulec Pomočnica vzg.: Urška Bratuša
PODROČJE:	umetnost	
TEMA:	izdelava marionet iz odpadnega materiala (plastika)	

3. ZAKLJUČEK:	Ko vsi otroci izdelajo svojo marioneto, jih postavijo na razstavo v garderobo, kjer bodo na ogled tudi drugim otrokom in staršem.
EVALVACIJA:	Pogovor o marionetah je potekal tako, da sem otrokom pokazala marioneto, ki sem jo predhodno izdelala doma. Otrokom je bila tako zanimiva, predvsem dekletom, da so želeli takoj poseči po njej, kar sem jim kasneje tudi omogočila. Nato sem otrokom predstavila literarno predlogo Palčič, ki so jo otroci predlagali. Napovedala sem knjigo in jo prebrala. Za otroke sem pripravila vrečko z listki z liki iz zgodbe. Ker nisem želela, da bi prišlo do problema z dodelitvijo vlog in izdelavo likov iz zgodbe, so si otroci na tak način sami, brez krega in žalosti izbrali lik iz zgodbe. Nato sem otroke povabila k mizam, kjer so izdelali marionete. Na mizah jih je že čakala odpadna embalaža iz plastike, ki so jo otroci pridno prinašali v vrtec. Izdelava lutk iz plastike jim ni povzročala večjih težav. Pri svojem delu so bili zelo ustvarjalni in iznajdljivi. Nekaj mlajših otroci je potrebovalo pomoč pri vtikanju vrvic skozi luknjico pokrovčka. Ko so končali, so svoje lutke tudi preizkusili. Nekaj časa so potrebovali, da so se navadili, da lutke upravljajo z vrvicami. Bili pa so zelo veseli, da so sami izdelali marionete. Kar nekaj otrok je reklo, da bodo tudi doma skupaj s straši izdelali marionete. Ko so vsi otroci končali, so svoje marionete obesili na palico v garderobi. Lutke so bile tako na ogled tudi drugim otrokom in staršem.
LITERATURA:	• Donaldson, J. (2008). <i>Palčič</i>. Ljubljana: Mladinska knjiga. • Zorec, D. (2007). <i>Lutke iz domače delavnice</i>. Grosuplje: Knjigrca.

Slika 19: Izdelava marionet

3.4.3 Priprava 3, Lutke iz lesa (namizne lutke)

Preglednica 6: Priprava 3

 VRTEC ČEBELICA ŠENTJERNEJ	Skupini: Metulji in Kapljice Starost otrok: 3–6 let Število otrok: 21 »Poletno združenje skupin«	Vzgojiteljica: Tamara Krulec Pomočnica vzg.: Urška Bratuša
PODROČJE:	umetnost	
TEMA:	izdelava namiznih lutk iz odpadnega materiala (les)	
GLOBALNI CILJI:	• doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti.	
OPERATIVNI CILJI:		

	• otrok spozna namizne lutke; • otrok iz odpadne embalaže izdelava namizne lutke
METODE DELA:	pogovor, razlaga, demonstracija, aktivnost otrok (izdelava lutk)
OBLIKE DELA:	skupna, individualna
PROSTOR:	igralnica
SREDSTVA:	veje, hlodi, ki smo jih predhodno narezali na manjše dele, lepilo, vrvica, škarje, flumaster, namizne lutke (predhodno narejene doma), risanka »Palčič«
PODROČJA:	umetnost, jezik
METODIČNI POSTOPEK: 1. UVODNI DEL: 2. GLAVNI DEL: 3. ZAKLJUČEK:	V jutranjem krogu začnemo pogovor o namiznih lutkah. Otrokom pokažem že izdelane namizne lutke in kako se z njimi manipulira. Otroci z zanimanjem opazujejo. Nato otrokom predstavim literarno zgodbo »Palčič« z ogledom risanega filma. Napovem risani film: • pisateljica: Julia Donaldson; • naslov: Palčič; • prevod: Nina Dekleva. Otroke povabim k izdelavi namiznih lutk iz lesene odpadne embalaže. Otroci se usedejo za mize in pričnejo z izdelavo. Otrok ne usmerjam, ampak jim nudim pomoč pri izdelavi. Otroci s svojo domišljijo in ustvarjalnostjo izdelajo namizne lutke iz lesene odpadne embalaže. Otroci si med seboj pomagajo, izmenjujejo ideje in brez večjih težav izdelajo lutke. Ko vsi otroci izdelajo svojo namizno lutko, jih postavijo na razstavo v garderobo, kjer bodo na ogled tudi drugim otrokom in staršem.
EVALVACIJA:	Začetni pogovor o namiznih lutkah je potekal tako, da sem otrokom pokazala svoje namizne lutke, ki sem jih predhodno izdelala doma. Otrokom so bile zelo zanimive, da so želeli takoj poseči po njih, kar sem jim kasneje tudi omogočila. Nato

	sem otrokom predstavila literarno predlogo Palčič, ki so jo otroci predlagali. Otroci so si ogledali risani film »Palčič«. Za otroke sem pripravila vrečko z listki z liki iz zgodbe. Ker nisem želela, da bi prišlo do težav z dodelitvijo vlog in izdelavo likov iz zgodbe, so si otroci na tak način sami, brez krega in žalosti izbrali lik iz zgodbe. Otroke sem povabila k mizam, kjer so izdelali namizne lutke. Na mizah jih je že čakala odpadna embalaža iz lesa, ki so jo nabrali v gozdu. Izdelava lutk iz lesa jim ni povzročala večjih težav. Pri svojem delu so bili zelo ustvarjalni in iznajdljivi. Nekaj težav jim je povzročalo lepilo, ki ni takoj prijelo oz. se posušilo. Deklice so si vzele čas in lutkam naredile majhne detajle (lase iz vrvice, stopala). Ko so končali, so svoje lutke tudi preizkusili. Bili so zelo veseli, da so lahko sami izdelali namizno lutko. Veliko otrok je bilo presenečenih, kaj lahko izdeláš iz odpadnega lesa (ki ga nabereš v gozdu). Po končani izdelavi so svoje namizne lutke postavili na palico v garderobi. Lutke so bile tako na ogled tudi drugim otrokom in staršem.
LITERATURA:	• Zorec, D. (2007). <i>Lutke iz domače delavnice</i>. Grosuplje: Knjigrca. • RTV Slovenija. (2020). <i>Palčič</i>, Pridobljeno dne: 12. 5. 2020, http://otroski.rtvsl.si/risanke/risanka/136

Slika 20: Izdelava namiznih lutk

3.5 Razprava in evalvacija

Otroci so prek treh tedenskih dejavnosti spoznali pomen čistega okolja, zbiranja odpadnega materiala in možnosti naknadne uporabe odpadne embalaže. Spoznali so različne vrste lutk in iz ponujene odpadne embalaže (karton, plastika in les) izdelali različne vrste lutk. Lutke so izdelovali, se z njimi pogovarjali, igrali in zaigrali kratko igro. Rečemo lahko, da so jih lutke zelo zanimale. Spoznali so njihove značilnosti in raziskovali njihove gibalne možnosti.

Izdelava lutk jim ni predstavljala težav. Vsak otrok je skozi dejavnosti izdelal tri lutke – senčno lutko, marioneto in namizno lutko. Bili so ustvarjalni, iznajdljivi s ponujeno odpadno embalažo in motivirani za delo. Pri izdelavi lutk so si otroci med seboj tudi pomagali in svetovali. Bili smo presenečeni, da niso iskali pomoči pri nas, ampak so si pomagali med seboj. Starejši otroci, ki so bili hitrejši in bolj spretni, so pomagali mlajšim, ki so bili počasnejši in manj spretni. Pri izdelavi marionet jim je na začetku povzročala težave animacija. Potrebovali so nekaj napotkov o držanju in upravljanju lutke. Kasneje pa so tudi sami raziskali njihove gibalne zmožnosti. Presenetilo nas je, da imajo otroci

tako radi marionete. Bili so zelo iznajdljivi, hitro so poiskali rešitev, da se je njihova marioneta premikala. Majhni otroci so na začetku splezali na stol, da so lahko premikali marioneto. Starejši fant v skupini pa je v tišini od daleč opazoval, kaj drugi otroci počnejo, da bi se njihova marioneta premikala, potem pa je rekel: »Skrajšajte vrvice na svojih marionetah in jih boste lažje premikali.« Otroci so bili zelo ponosni na svoje lutke, predvsem pa na to, da so se lahko z njimi tudi igrali.

Skozi raziskovanje smo ugotovili, da otroke lutke zanimajo, jih pritegnejo in motivirajo za dejavnosti. Otrokom olajšajo njihovo izražanje in spodbujajo pozitivno klimo v skupini. Zanimivo se nam je zdelo tudi to, da otroci na odpadno embalažo gledajo drugače kot mi odrasli. Odrasli ob pogledu na odpadno embalažo veliko razmišljajo, kaj bi lahko nastalo iz nje, otroci pa ne. Otrokom je zadosti navadna škatla, plastična platenka ali odpadni les, z njimi se bodo igrali na različne načine in pri igri uživali. Kot pravijo avtorji Borota idr. (2006), nam lahko otroci z uporabo različnih predmetov, odpadnih materialov reprezentirajo realnost. Otroci se npr. igrajo s škatlo, »kot da je avto.«

Na koncu so otroci še zaigrali kratko igro po obravnavani zgodbi. Otroke smo razdelili v tri skupine z vlečenjem barvastih listkov. Vsaka barva listka (rdeča, rumena in modra) je predstavljala eno tehniko lutk. Otroci so pripovedovali, se dogovarjali, sodelovali, ustvarjali dialoge in se učili strpnosti. Urili so svoj besedni zaklad, fino motoriko, spoznali veliko novih stvari, urili gibalni razvoj, socialne veščine in komunikacijske spretnosti, pripovedovali zgodbo in se vživeli v junake iz knjige. Otroci so v igranju z lutkami uživali. Deklice so igro z lutkami odigrale točno po knjigi. Tukaj mislimo predvsem to, da so si besede in dejanja sledila tako kot v knjigi, za razliko od dečkov, ki so igrali po spominu in s svojo domišljijo. Velikokrat se je zgodilo, da je deklica opozorila dečka, kaj mora reči oz. da tako ni v knjigi.

V skupini imamo fanta s posebnimi potrebami, ki ga je težko motivirati za delo, če mu ni do tega. Pri obravnavanju knjige »Palčič« smo opazili, da mu je bila knjiga všeč, je bil po koncu branja edini, ki je rekel: »Ta knjiga je pa res lepa.« Presenetilo nas je, da je sledil in poslušal zgodbo. Zanimivo se nam je zdelo, da je sodeloval tudi pri izdelavi lutk, in sicer brez pregovarjanja, in na koncu tudi zaigral v kratki igri. Na njegovem obrazu se je videlo, kako je vesel, da lahko sodeluje in igra.

4 SKLEPNE UGOTOVITVE

Dejavnosti smo izvajali v Vrtcu Čebelica Šentjernej, in sicer v dveh skupinah otrok 3–6 let. Sodelovalo je 21 otrok. Predhodno smo načrtovali tri tedenske dejavnosti za izvedbo naše raziskave. Kot temelj za načrtovanje ciljev nam je služil Kurikulum za vrtce. Časovni okvir za izvedbo praktičnega dela je bil en mesec.

Naš namen je bil, da otrokom omogočimo pridobiti nova znanja in izkušnje. Spoznali so pomen okoljske vzgoje, pomen razvrščanja odpadne embalaže in odpadni material, ki ga za ustvarjanje lahko uporabimo v vrtcu. Otroci so skozi prosto igro spoznali različne odpadne embalaže (karton, plastika, les), iz njih izdelali različne vrste lutk (senčne lutke, marionete, namizne lutke) in za konec zaigrali kratko igro po zgodbi »Palčič«.

V raziskavi smo izhajali iz otrok, njihovih zanimanj in želja, zato smo temo za kratko igro in izdelavo lutk prepustili otrokom. Otroci so se odločili za knjigo »Palčič«. Za izdelavo treh vrst lutk (senčne lutke, marionete, namizne lutke) smo se odločili predvsem, ker menimo, da se otroci z njimi v vrtcu premalo srečujejo.

Načrtovano delo smo zaključili s kratko igro, dramatizacijo zgodbe »Palčič«. Otroci so dramatizacijo odigrali samostojno. V skupini je prevladovalo sproščeno vzdušje. Otroci so si med seboj pomagali, se spodbujali. Vsi otroci so bili enako motivirani za izdelavo lutk, še posebej za odigranje kratke igre z izdelanimi lutkami. Lutke, ki so jih izdelali, so bile unikatne in so v sebi skrivale čarobnost, ki so jim jo dali otroci. Vsako lutko, ki so jo izdelali, so z veseljem pokazali in se tudi pohvalili.

Cilje, ki smo si jih zastavili, so uspešno uresničili. Otroci so spoznali različne tehnike lutk, iz ponujene odpadne embalaže (karton, plastika, les) so z malo domišljije in iznajdljivosti izdelali senčne lutke, marionete in namizne lutke. Skozi dejavnosti so spoznali pomen zbiranja odpadnih materialov in razvili čut za skupno dobro. V praktičnem delu diplomske naloge smo prišli do vseh odgovorov na raziskovalna vprašanja. Otrokom je bila igra s ponujenim odpadnim materialom v veselje. Pri igri so uživali, sestavljali in z materialom manipulirali. Iz odpadnega lesa so nastale različne hiše, avtomobili, kmetije itd.

Opazili smo, da so otroci po končani raziskavi odpadno embalažo, ki so jo imeli pri zajtrku (jogurtovi lončki, kartonasti lončki od sladoleda, plastične žličke), začeli shranjevati in so kasneje (po spanju, v jutranjem varstvu) iz nje ustvarjali lutke, igračke. Tudi igrali so se zelo radi z izdelanimi lutkami, bili pa so zelo žalostni, če se je kakšna lutka poškodovala. Zaboynike za ločeno zbiranje odpadkov, ki so jih izdelali otroci,

uporabljamo še naprej. Otroci vsakodnevno pridno ločujejo odpadke in opozarjajo druge na pomembnost ločevanja odpadkov.

S svojim delom smo zadovoljni, veliko bolje in lažje pa bi bilo, če bi imeli na razpolago več časa, da bi otroci lahko podrobno spoznali vse tri vrste lutk ter še bolje uprizorili lutkovno dramatizacijo. Z našo raziskavo smo pridobili veliko novih izkušenj, ki jih bomo uporabili pri nadaljnjem delu z otroki v vrtcu.

5 VIRI IN LITERATURA

- Ban, T. (2009). *Otrok ustvarja lutke*. Domžale: Tamaj.
- Borota, B., Geršak, V., Korošec, H. in Majaron, E. (2006). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta.
- Donaldson, J. (2008). *Palčič*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Fefer, J. (2007). *Kam z odpadki?*. Vrhnika: FIF–okoljevarstveno svetovanje.
- Golub, Z. (2003). *Šolsko lutkovno gledališče z zbirko lutkovnih igric*. Nova Gorica: Educa.
- Hanuš, B. (2014). *Bet in Cej nakupujeta*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Hočevar Istenič, I. (2009). Ekologija v vlogi trajnostnega razvoja. V S. Fošnarič (Ur.), IV. *Mednarodno znanstveni posvet na temo Ekologija za boljši jutri*, od 25. 3. do 27. 3. 2009 (str. 109–191). Rakičan: RIS – Raziskovalno izobraževalno središče Dvorec.
- Javno komunalno podjetje Grosuplje (2019). *Kapljica in listek raziskujeta: Kam gredo odpadki, ko jih odvržemo*. Pridobljeno 15. 12. 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=Rh9XGrbLNic>;
- Jeromel, N. (2007). Okoljska vzgoja in okoljska pismenost. *Vzgojiteljica*, IX(1), 22–23.
- Jurkowski, H. (1998). *Zgodovina evropskega lutkarstva, od svojih začetkov do konca devetnajstega stoletja*. Ljubljana: Delo.
- Katalinič, D. (2008). Naravoslovje v predšolski vzgoji – temelj okoljske vzgoje za trajnostni razvoj. V M. Duh (Ur.), *Razvojno-raziskovalni koncepti ekologije od vrtca do fakultete in naprej v prakso* (str. 66). Rakičan: RIS Dvorec.
- Kolarič, J. (2007). *Dobro jutro, lutke! Lutkovne igrice za otroke*. Ljubljana: Genija.
- Korošec, H. (2006a). Kreativne dejavnosti z lutkami kot proseg. V: Borota, B., Geršak, V., Korošec, H., Majaron, E. (Ur.). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk* (str. 97–129). Koper: Pedagoška fakulteta.
- Korošec, H. (2006b). Vzgojni in izobraževalni vidiki uporabe lutke pri pouku. *Vzgoja in izobraževanje*, št. 2, str. 36–37.
- Korošec, H. (2010). Gledališko-lutkovno ustvarjanje: izmenjava idej med vzgojiteljem in otrokom. V: Devjak, T. (Ur.). *Pedagoški koncept Reggio Emilia in kurikulum za vrtce: podobnosti v različnosti*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Korošec, H. in Majaron, E. (2002). *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
- Kurikulum za vrtce* (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

- Lepičnik-Vodopivec, J. (2006). *Okoljska vzgoja v vrtcu*. Ljubljana: AWTS.
- Lepičnik-Vodopivec, J. (2008). Stališča vzgojiteljev do kognitivnih ciljev okoljske vzgoje v vrtcu. V M. Duh (Ur.), *Razvojno-raziskovalni koncept ekologije od vrtca do fakultete in naprej v prakso* (str. 49–63). Rakičan: RIS Dvorec.
- Lutkovno gledališče Ljubljana. (2015). *Kako nastanejo senčne lutke?* Pridobljeno 14. 1. 2021, <https://vimeo.com/12428345>.
- Majaron, E. (2000). *Lutka – idealna povezava didaktičnih smotrov*. Pridobljeno 25. 5. 2020, <http://www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/3-lutke-didakticni-smotri.doc>.
- Majaron, E. (2006). Čarobna moč lutke. V: Borota, B., Geršak, V., Korošec, V. in Majaron, *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk* (97-98). Koper: Pedagoška fakulteta.
- Milčinski, J. (1985). *Lutkovne igrice*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Petek, D. (2007). Ali se izobraževanje za trajnostni razvoj začne v vrtcu? *Trajnostni razvoj v šoli in vrtcu*, I(1/2), 55–61.
- Pinterič, A. (2008). *Ločevanje odpadkov : za otroke stare od 5. do 9. leta*. Murska Sobota: Pomurski ekološki center, (učbenik; leposlovje za odrasle).
- RTV Slovenija. (2020). *Palčič*, Pridobljeno dne: 12. 5. 2020, <http://otroski.rtvsl.si/risanke/risanka/136>.
- Šinko, S. (2009). Odpadci kao material za izradu lutaka v vrtiću. V M. Duh (Ur.), *Interdisciplinarni pristop učenja: put ka kvalitetnijem obrazovanju djeteta* (str. 245–251). Rijeka: Učiteljski fakultet, Maribor: Pedagoška fakulteta.
- Trajnostna energija (2017). *Lepši svet–Odpadki*. Pridobljeno dne: 13. 12. 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=vbM6nY6lvbY>.
- Trefalt, U. (1993). *Osnove lutkovne režije*. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.
- Varl, B. (1995a). *Lutke na nitkah*. Šentilj: Aristej.
- Varl, B. (1995b). *Lutke na palici*. Šentilj: Aristej.
- Varl, B. (1997b). *Mimične lutke*. Šentilj: Aristej.
- Varl, B. (1997c). *Ročne lutke*. Šentilj: Aristej.
- Vovk, M. in Klinčar, J. (2009). Odpadki. V A. Sam (Ur.), *Zemlja ima srce* (str. 86). Ljubljana: Jasa.
- Zorec, D. (2007). *Lutke iz domače delavnice*. Grosuplje: Knjigrca.